

Samhälle och
Socialt Utbud

SOS *Aktuellt*

Tidningen som för den finlandssvenska handikappades talan och granskar det sociala utbudet | ISSN 1795-410X | Prenumerera för 12€ | 5/2009 | Oktober

Fritidsverksamhet på Åland.

Lite naturkunskap ryms med under naturpromenaden, hur smakar havtorn?
Maria Sjöberg och Ulla Öhberg, vårdare vid ett gruppboende, provsmakar de orangefärgade bären.

Adress:
Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon:
044-5554388

Ansvarig utgivare:
Finlands Svenska
handikappförbund
09-496446

Ansvarig redaktör:
Mikael Sjövall
Ordförande för
Finlands Svenska
Handikappförbund

Redaktionschef:
Daniela Andersson
044-5554388
daniela.andersson@
kolumbus.fi

Medarbetare
Johanna Wikgren-Roelofs
Christina Lång
Tom Sörhannus

Layout
Erkki Tuomi

Tryckeri
KSF Media Ab
ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback,
insändare
daniela.andersson@
kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du
ha tidigare utgivna
nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

www.sosaktuellt.fi

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Priser 2009
Helsidesannons: 600 euro
Halvsida: 300 euro
¼ sida: 150 euro

Vill du ha annons i annat
format? Tag kontakt så
anpassar vi priset till din
annonsstorlek! Medie-
kort finns på
www.sosaktuellt.fi

Kontakta:
Annonsansvarig:
Daniela Andersson,
044-5554388, daniela.
andersson@kolumbus.fi

Innehåll

s.3 Mentalvården – trender och förändringar
Birgitta Eklund

Entreprenörskap efterlyses
Daniela Andersson

s.4–5 Missbruks- och mentalvården borde integreras
Johanna Wikgren-Roelofs

Fredsseminarium
Tom Sörhannus

s.6-7 Förnyad handikappservicelag
Christina Lång

Stor tillväxt för läroböcker i ljudform
Cecilia Blomqvist

s.8–9 Kaffepausen är bäst under naturpromenaden
Helena Forsgård

**s.10–11 Morgonkaffe och en smula hopp
– Diakoni som fungerar**
Thomas Rosenberg

s.12–13 Föräldrakraft
Christina Lång

**En sked för morbor fred
– en liten bok om ett stort ämne**
Christina Lång

Ny verksamhet på svenska
Christina Lång

**s.14–15 BAMSE – stödgrupp för föräldrad
med specialbarn**
Christina Lång

Claes Anderssons memoarer fascinerar
Cajsa Björkman

s. 16 Händelsekalendern 2009–2010

Utgivning och prenumerationer 2009

SOS Aktuellt utkommer 6 gånger år 2009.

Nr 3 utkommer vecka 22.
Deadline för material den 19 maj
Nr 4 utkommer vecka 33.
Deadline för material den 4 augusti.
Nr 5 utkommer vecka 42.
Deadline för material den 6 oktober.
Nr 6 utkommer vecka 50.
Deadline för material den 2 december.

Fortlöpande årsprenumeration för pappers-
tidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenu-
meration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck.
Vid lösnummersbeställning fakturerar vi

1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto:
5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen).
Tillgängligt format för synskadade (rtf-for-
mat, tidningen kommer i e-posten) kostar
endast 7 euro/år.

1. Beställ via internet.
Fyll i prenumerationsblanketten
på www.sosaktuellt.fi

2. E-posta pren@sosaktuellt.fi

3. Eller ring 044-555 4388, eller
Handikappförbundet 0500-418 272

Mentalvården – trender och förändringar

Mentalvården är sedan 1990-talet splittrad på många aktörer. Vårdideologierna, vårdmetoderna och resurserna varierar bland aktörerna. Den enskilda hjälpbehövande vill få klarhet i vart hon skall vända sig och var den bästa vården finns.

Det kommunala ansvaret för mentalvården har ökat undan för undan, men även klientens och de anhörigas ansvar och påverkningssmöjligheter i vården är starkt på kommande. Behövliga personella och ekonomiska resurser finns redan hos olika aktörer, men ingen har hittills samordnat dem till en fungerande helhet. Den ena vet inte nödvändigtvis vad den andra gör. Det här medför att den enskilda hjälpbehövande inte alltid får den hjälp hon önskar eller behöver. Att drabbas av psykisk ohälsa tär på handlingskraften och den hjälpbehövande borde kunna garanteras snabb, tydlig och kunnig hjälp på sitt modersmål, i den egna närmiljön. Ju tidigare vårdbehoven identifieras och de rätta vårdinsatserna

kan påbörjas, desto större är chanserna för återhämtning till både hälsa och arbetsförmåga.

En stor organisatorisk förändring är nu på gång. Mentalvården och missbruksarbetet har många beröringspunkter och därför initierar Social- och hälsovårdsministeriet en ny samordnad strategi för mentalvårds- och missbruksarbete. SHM har dragit upp riktlinjer för en utveckling av arbetet för psykisk hälsa och mot missbruk fram till 2015. I planen stärks klientens och de anhörigas ställning. Även olika intresseorganisationer efterfrågas till samarbete. På det kommunala planet märks redan tydligt en ny trend att ta med dessa berörda grupper sakkunskap då de lokala och regionala mentalvårds- och missbruksplanerna görs.

Arbetsförmågan är en stark hälsosfaktor. I planerna lägger man stor vikt vid sådana åtgärder som tryggar bibehållandet och återhämtningen av arbetsförmågan. Ekonomisk trygghet måste kunna garanteras under sjukdomstiden, rehabiliteringen och under en stegvis återgång

till arbetet. Förebyggande satsningar förordas i form av hälsobefrämjande lagstiftning och i allt beslutsfattande på kommunal nivå. Framför allt skall servicegivande aktörer tillsammans med berörda sakkunniga parter samla sina resurser och sin kunskap till att skapa en ny välfungerande servicehelhet. Servicen skall koordineras av ansvarspersoner som har befogenheter och kunskaper att styra processer och resurser så att de hjälpbehövande får den hjälp de behöver snabbt och effektivt och utan onödigt byråkrati.

Förebyggande arbete och tidigt ingripande prioriteras. Stor tyngdpunkt läggs i den nya planen på familjestödjande insatser. Den akuta första hjälpen skall ges i klientens hemmiljö för att bibehålla de läkande strukturerna som hemmet och hemmiljön oftast utgör. Alltmer vård kommer i framtiden att ske i hemmet, vilket också betyder att en funktionell samordning av socialvårdens och hälsovårdens insatser behövs. Stora diagnosgrupper, som depression och ångestsjukdomar, måste ha tillgång till garanterad sakkunskap och

vård nära arbetsplatser och skolor, dvs arbetshälsovården och skolhälsovården måste vara direkt länkade till mental- och missbruksplanens vårdkedjor. Just nu är arbetslösheten ett brännande problem som kan leda till både psykisk ohälsa och missbruksproblem. Hur när man denna grupp med förebyggande insatser på bästa sätt? En annan växande grupp är de nyinflyttade personer och familjerna som genom flyktingskap eller arbetsinvandring kommer till vårt land från ofta ottrygga länder. Många av dessa nyinflyttade har allvarliga hälsoproblem och anpassningssvårigheter till ny kultur, lagstiftning, språk och hälsovårdssystem.

Utmaningarna är många, men det förefaller nu att finnas en allvarligt menad politisk och medmänsklig vilja att förändra en föräldrad hälsovårdsmodell till en mer individtillvärd, flexibel modell som snabbar och bättre än hittills kan hjälpa människor i deras nöd.

Närpes 8.9.2009

Birgitta Eklund
Ordförande för
Psykosociala förbundet rf

Redaktörens ord

Entreprenörskap efterlyses

Den finska musikern och artisten Lauri Tähkä sa det så bra i en intervju på radion häromdagen. "Det finns nog hur mycket jobb som helst för den som är beredd att kavla upp ärmarna och göra vad som helst". Själv har han gjort allt från att gräva diken till att plocka disk vid sidan om musicerandet. Om det inte finns färdiga jobb så skapar man dem, letar rätt på dem och tar emot vad som erbjuds. Den devisen har jag själv också levat efter. Man har inte råd att vara för bekväm, kräsen eller fin i kanten. Visst fanns det en tid som även jag tänkte att en fast arbets-

plats vore lösningen på alla problem samt meningen med livet. Trygghet, långa semestrar, arbetsplats-hälsa- samt tandvård, semesterersättningar och ett jobb som rullar på av bara farten så att man har hur mycket tid som helst för fritid och "det egentliga livet". En fast anställning är ju något som ens föräldrar, åtminstone 40-talisterna, kämpat hårt för och högljutt förespråkare. Förr i tiden sattes det ofta till och med likhetstecken mellan akademisk utbildning och fastanställning. Jag insåg dock snabbt som nyutexaminerad politices magister att den tiden är förbi. Att

frilansa eller vara företagare har sina för- och nackdelar, men ack så mycket mer spännande livet blir och så mycket mer av världen man ser om man skapar sina egna uppdrag. Att vara sin egen chef passar mig alldeles utmärkt, trots att jag är en krävande sådan. Som nybliven mor till en underbar dotter så får jag dock nu lite andrum från det stenhårda jobbtempot och har istället blivit storkonsumant av glassiga riksvenska mammatidningar. I den senaste Mama uttrycket entreprenörstänkandet med att "håret reser sig på 80-talisterna när de hör fast anställ-

ning, frihet är viktigare än avancemang". Jag är inte 80-talist och skriver inte helt under påståendet men tankegången om driftigt folk gillar jag. Och då menar jag förstås inte att man "drischar" omkring och lyfter arbetslöshetsunderstödet. Det dåliga ekonomiska läget i världen är förstås ett gissel och det tajt just nu. Man kanske inte orkar tänka driftigt och i banor av entreprenörskap. Samtidigt har jag svårt att förstå att arbetslösheten är så hög trots att det finns hur många som helst obesatta socialarbetartjänster bara i Svenskfinland, samma visa

är det inom vårdbranschen samt att det behövs assistent... Är det inte tillräckligt sexiga jobb? Är prestige allt i dagens läge? Det fina skraddarsydda jobbet med hisnande förmåner är tyvärr få förunnat. SOS Aktuellt kan i alla fall erbjuda ett fint extraknäck åt en driftigt innovativ person: sök jobbet som frilansskribent på SOS Aktuellt! Se annonsen på sidan 7!

Kämpa på, så länge man själv trivs så är allt frid och fröjd. Høsthälsningar

Daniela Andersson
Mammaledig
redaktionschef

Text & bild: Johanna Wikgren-Roelofs

Social- och hälsovårdsministeriet efterlyser välfungerande helheter:

Missbruks- och mentalvården borde integreras

Missbruks- och mentalvården fungerar inte optimalt idag. Många klienter och patienter har både psykiska- och missbruksproblem samtidigt och får inte den vård och rehabilitering de behöver. Så här resonerar man bland annat vid social- och hälsovårdsministeriet, där arbetsgruppen Mieli 2009 för första gången på nationell nivå planerar att förena missbruks- och mentalvården.

Frågorna kring framtidens mental- och missbruksvård aktualiserades igen under de Nationella rusmedelsdagarna som ordnades den 15-16 september i Åbo.

– Idag har vi i Finland ett splittrat vård- och servicesystem där Kalle med samma problem som Ville kanske handleds genom en helt annan värdkedja. Den ena slussas till vård inom mentalvården och den andra inom missbruksvården, sade medi-

cinalrådet Maria Vuorilehto vid social- och hälsovårdsministeriet.

Samma problem

Föreställ dig att Kalle och Ville är enäggstvillingar som båda är deprimerade på grund av arbetslöshet. För att dämpa ångesten och glömma sina bekymmer dricker båda två en stor mängd alkohol i veckan. Villes fru är orolig och föreslår att Ville skall ta kontakt med hälsovårdscentralen för att få hjälp för sin depression. Så småningom slussas Ville vidare till mentalvårdsbyrån. Kalle är i exakt samma situation som Ville. Kalles fru har däremot reagerat på drickandet och ber Kalle kontakta socialkansliet som sedan hänvisar Kalle vidare till A-kliniken. Eventuellt möter Kalle och Ville varandra i något skede under rehabiliteringen, men med dagens system är det inte alls säkert. Mentalvårdstjänsterna erbjuds inom hälso- och sjukvården och de specialiserade tjänsterna inom missbruksvården inom sociala sektorn. Ändå skulle det optimala

vara att klienter och patienterna skulle få stöd från båda hållen, från ett och samma ställe och av multiprofessionella team.

Vård ur vems perspektiv?

– Det här innebär dock att vi utgår från klientens eller patientens situation och inte ur service- eller vårdproducentens, säger Jussi Suojarvi, Jyväskyläns seudun päihdepalvelusäätiö, i samband med Nationella rusmedelsdagarna. I dagsläge har man i princip kunnat få hjälp för både missbruksproblem och mentala problem samtidigt inom missbruksvården, men inom den psykiatriska specialistsjukvården har det i allmänhet varit praxis att patienten måste vara tillräckligt länge fri från rusmedel före den egentliga behandlingen av de psykiska problemen kan påbörjas.

Här finns det en risk att den vårdbehövande tappas bort och får vård i ett onödigt sent skede. Om klienten eller patienten upplever att det är svårt att få vård, och svårt att

veta vart man skall vända sig för att få vård, då kan både motivationen och den bräckliga tron på framtiden krasas sönder i ett kort ögonblick.

Trenderna i Europa

I flera länder i Europa har man redan gått in för att förnya missbruksvården. Social- och hälsovårdsministeriets tankar är på så sätt inte nya eller unika. Också inom forskningen är trenden den att fokus flyttas från enskilda metoder till servicehelheter. Att se hela processen som klienten eller patienten går igenom för att nå målet, är mer väsentligt än att analysera hur en specifik metod fungerar på en viss klient. Att jobba mångprofessionellt utgående från klientens eller patientens behov, där både medicinsk, psykisk och social rehabilitering beaktas gynnar inte bara klientens välbefinnande utan hela samhällets. På långsikt är det både humanare och mer kostnadseffektivt att få en värdkedja som fungerar och beaktar alla de mångfasetterade problem som flera människor idag tampas med.

Fakta

Enligt förslagen som social- och hälsovårdsministeriet (Mieli 2009) lagt fram kunde missbruks- och mentalvården integreras på följande punkter: Lågtröskel- och endörssprincipen skall fungera (via social- och hälsocentralen).

Tjänster inom offentliga sektorn, tredje sektorn och företagssektorn skall samordnas till en fungerande servicehelhet.

Kommunerna ska effektivisera bastjänster och öppenvårdstjänster för dem som lider av psykisk ohälsa och missbruk genom att utöka och förbättra jourtjänster, mobila tjänster och konsultationstjänster. Detta skapar förutsättningar för minskat behov av institutionsplatser.

Enheter för psykiatrisk specialvård och öppenvårdsenheterna för specialtjänster inom missbrukarvården slås samman. Den psykiatriska sjukhusvården överförs som huvudregel till de allmänna sjukhusen.

Kommer missbruksvården och mentalvården att smälta ihop i framtidens lagstiftning?

Att respektera den lokala kulturen är viktigt vid konfliktförebyggande arbete framhöll Pekka Haavisto, som jobbat med kriser i Afrika på uppdrag av EU och Finland.

Text & bild: Tom Sörhannus

Fredsseminarium

– Kvinnor och det lokala viktigt i konfliktförebyggande arbete

Att respektera den lokala kulturen, att ta alla inblandade i beaktande och att få med kvinnorna. Det var tre byggstenar som Pekka Haavisto, som jobbat med kriserna i Sudan och Somalia på EU:s och Finlands uppdrag, nämnde som viktiga då man jobbar med att förebygga konflikter. Haavisto höll ett föredrag vid ett finskt-svenskt fredsseminarium Förebygga konflikt – bygga fred i Umeå i mitten på september.

– Sudan är Afrikas största land och ett av de politiskt viktigaste, säger Pekka Haavisto. Landet har upplevt över 20 år av krig med döda och flyktingar som kan räknas i miljoner. I dag är det främst Darfur som är aktuellt som konfliktområde.

Somalia har även ett långt förflutet av konflikter. Inget annat land har ännu erkänt Somalia som ett självständigt land, och Haavisto menar att det inte låter sig göras så lätt. I Somalia, liksom i Sudan handlar det om en konflikt mellan olika grupperingar, men även mellan olika regioner där även grannländerna är involverade. För att få ett slut på konflikterna anser Haavisto därför att alla grupperingar bör fås med i förhandlingarna, att även kvinnorna involveras och att den lokala kulturen tas i beaktande. Både Afrikanska unionen och FN:s fredsbevarande styrkor har i sammanhanget en viktig roll.

Minskande konflikter

Kvinnornas roll vid konflikter kom även fram i Erik Melanders inlägg. Melander jobbar vid Uppsala Conflict Data Program, där man studerar konflikter i världen. Antalet konflikter i världen har klart minskat sedan kalla

krigets slut, och det här kan sättas i direkt relation till att antalet kvinnor i ledande politiska positioner har ökat kraftigt.

– Det finns ett klart samband mellan hur jämställt ett samhälle är och antalet konflikter, säger Melander.

Han menade också att man i dag, bland annat genom media, målar upp en bild av en värld med många konflikter. Det talas om nya krig där civilt befolkningen drabbas allt hårdare. Men det här stämmer inte med verkligheten, enligt Melander. Det man kommit fram till i Uppsala Conflict Data Program, och han hänvisar här också till en rapport från Sipri, är att det efter kalla krigets slut försiggår färre krig, de är mindre intensiva och drabbar mindre allvarligt civila.

– Krig är fortfarande mänsklighetens värsta gissel, men det var ännu värre under kalla kriget.

Kvinnor och barn drabbas hårdast

På en publikfråga om genusperspektivet i konflikter svarade Melander att det pågår mycket forskning kring det temat. Det är i alla fall klart att kvinnor och barn drabbas hårdare på lång sikt. I direkta konfliktsituationer kanske män skadas mera fysiskt, medan kvinnorna i första hand utsätts för sexuellt våld. Krig och konflikter leder till ett hårdare samhälle och i förlängningen drabbar detta kvinnor och barn värst, enligt Melander. Seminariet ordnades av Organisationen för fred och säkerhet i Europa, OSSE, och dess systerorganisation i Finland, STETE. Det hölls med anledning av att det den 17 september var 200 år sedan fredsavtalet mellan Sverige och Ryssland slöts, och Finland blev en del av det ryska storfurstendömet.

Samtidigt med seminariet ordnades en tre dagars forskarkonferens om fred och säkerhet, Pax Nordica, i Umeå.

Text: Christina Lång

Förnyad handikappservice lag

I lagen står att med handikappad avses den som p gr a skada eller sjukdom under långa tider har särskilda svårigheter att klara av de funktioner som hör till normal livsföring. Handikappade ska ges rehabiliteringshandledning och anpassningsträning samt annan service som behövs. Sådan service kan även ges en nära anhörig eller den som har omsorg om handikappade.

Kommunen ska ordna skäligen färdtjänst jämte följeslagarservice, tolktjänst, dagverksamhet, serviceboende och personlig assistans för en gravt handikappad person. Kommunen är också skyldig att ersätta en gravt handikappad för skäligen kostnader för ändringsarbeten i bostaden samt för anskaffning av redskap och anordningar i bostaden om dessa är nödvändiga för att den handikappade ska klara de funktioner som hör till normal livsföring.

Den största förändringen är den subjektiva rätten till personlig assistans, vilket innebär nödvändig hjälp som en gravt handikappad har behov av hemma eller utanför hemmet i:

1. de dagliga sysslorna
2. arbete och studier
3. fritidsaktiviteter
4. samhällelig verksamhet samt
5. upprätthållande av sociala kontakter

Självbestämmande och delaktighet betonas i sättet att ordna personlig assistans. Den handikappade personens egna åsikter och önskemål ska beaktas samt det i serviceplanen definierade individuella hjälpbehovet samt livssituationen i sin helhet. Positivt är att serviceplanen lyfts upp från förordning till lagparagraf.

Kommunerna kan ordna personlig assistans på olika sätt genom att

- ersätta den gravt handikappade för de kostnader, inklusive de avgifter och ersättningar som arbetsgivare ska betala enligt lag, som avlöandet av en personlig assistent föranleder.
- genom servicesedel som uppgår till ett skäligen värde och med vilken personen ifråga kan skaffa assistensservice, eller
- skaffa den gravt handikappade assistensservice av en offentlig eller privat serviceproducent eller genom att själv ordna servicen eller ingå avtal om servicen med en annan kommun eller andra kommuner.

Från paragraf till vardag

Det har sagts att revideringen kommer att kosta mycket. Den stora frågan i allmänhet har varit hur kommunerna ska kunna förverkliga lagen ekonomiskt och speciellt i gruppen utvecklingsstörda hur kommunerna ska tolka begreppet gravt handikappad. Klart är att tolkningen alltid borde utgå från klientens

behov och kommunerna ska budgetera de medel som behövs samt att även använda sig av tilläggsbudget. Kommunerna har haft svårt att uppskatta de verkliga kostnaderna. I och med en ny serviceform försvinner eventuellt en annan service som leder till inbesparingar. Åtminstone verkar det finnas skillnader i statens och kommunernas beräkningar. Recessionen får inte lamslå lagen.

Alla har rätt till service på modersmålet. Det finns också olika modeller som kan skraddarsys utgående från individens behov. En viss oro finns också hur man ska hitta lämpliga assistenter, assistenter som behöver utbildning och anställningsvillkor som bör följas upp. Här växer organisationernas roll som intressebevakare. Det är i budgettider som aktiviteten behövs. Sökanden som får avslag uppmannas överklaga.

Flera föräldrar till vuxna psykiskt utvecklingsstörda, också med tilläggshandikapp, har inte gjort ansökan trots att de nu faller inom lagens ramar. De vågar inte tro på att de blir beviljade. En synskadad man sade att han inte kommer att ansöka för han vill behålla sin vunna självständighet.

En politiker i Esbo konstaterar att staden budgeterat med tanke på den nya lagen. Också i Sibbo har man tagit beslut att följa lagen och har reserverat pengar. Nu när lagen trätt i kraft har man fått två nya ansökningar. För att kunna definiera gravt handikapp har man en bistående läkare och serviceplanen uppdateras med tre års mellanrum och oftare om

det behövs. Någon rusning har det inte varit i Kyrksätt ännu. Nya ansökningar kan räknas på ena handens fingrar. En del har redan beviljats medan de knepigare ännu diskuteras för att få regler att luta sig mot. Tillsammans med de andra västnyländska kommunerna ska man komma överens om gemensam linjedragning. Kommunen har redan tidigare gett stöd till utvecklingsstörda genom stödpersoner 8t/månad för fritiden. Magdalena Varjonen säger att det inte är helt lätt att hitta stödpersoner speciellt för unga. I Grankulla har man också tidigare kunnat bevilja personlig assistans till personer inom den nya gruppen som berörs av lagen.

I regel verkar det som om kommunerna förlitar sig på att handikappaorganisationerna sprider information om den reviderade lagen och dess regler – regler som ska bygga på en god vilja och motverka diskriminering för alla handikappade personer.

Fakta

Lagen som trädde i kraft 1.9.09 förväntas bidra till att handikappade blir mera jämställda. Syftet är att främja handikappades förutsättningar att leva och verka som jämbördiga medlemmar samt att förebygga och undanröja olägenheter som handikappet medför.

SOS Aktuellt behöver frilansskribenter i huvudstadsregionen!

SOS Aktuellt är en socialpolitisk tidning som för de finlandssvenska handikappades och personer inom omsorgens talan. SOS Aktuellt riktar sig till alla som är intresserade av handikapp- och omsorgsfrågor, till de finlandssvenska handikapporganisationerna och dess medlemmar, till anhöriga, socialarbetare, till övriga media och till den breda allmänheten. Tidningen ges ut av Finlands Svenska Handikappförbund. Mer info: www.sosaktuellt.fi

Du ska:

- Vara intresserad av socialpolitik och handikappsektorn.
- Kunna skriva nyhetstexter och fotografera.
- Ha nyhetsnäsa.
- Vara en flexibel, snabbtänkt och initiativrik idéspruta.
- I arbetsbilden kan eventuellt också ingå uppdatering av webben.

Vi erbjuder ett mycket självständigt arbete. DU har chansen att agera som vakthund inom en mycket utmanande sektor.

SOS Aktuellt behöver också en annonsförsäljare på provisionsbasis. Detta kan kombineras med frilansskrivandet om man så vill.

E-posta ansökan och CV till daniela.andersson@kolumbus.fi senast den 10 november. Vid frågor: ring 044-5554388

Recessionen får inte lamslå lagen.

Text: Cecilia Blomqvist

Stor tillväxt för läroböcker i ljudform

Så många som var femte skolelev har olika läs- och inlärningsvärigheter. Exempelvis kan förmågan att gestalta saker ur tryckt text kan orsaka problem och läsningen kan vara långsam. Som en stödform finns Celia-bibliotekets läroböcker i ljudform vilkas popularitet har vuxit hastigt.

Inlärningsvärigheter är just nu speciellt aktuella när skolorna har börjat. Att ta tag i inlärningsvärigheter och att hitta en passande studieform kan förbättra skolelevens studiemotivation, förebygga marginalisering och ge likvärdiga möjligheter till inlärnin. Celia-bibliotekets läroböcker i ljudform kan vara till hjälp när studier vid läsning av tryckt text är svårt.

– Populariteten angående läroböcker i ljudform har vuxit snabbt, berättar Marita Kuusela, linjeför Celas läroboksproduktion. En delorsak är antagligen att medvetenheten ökat, vi har nämligen fört en aktiv kampanj sedan senaste läsår. Tidigare har det kanske inte varit helt klart för skolorna vem som gagnas av läroböckerna i ljudform, och få har känt till Celia.

Kampanjen har fortsatt under augusti med den nationella "Kuuntele, niin opit" (ung. Lyssna, så lär du dig)-radiokampanjen, där man försöker föra fram olika lärandes stora antal samt läroböckerna i ljudform som ett hjälpmedel i inlärnin.

Tillväxt på över 70 % i beställningarna. År 2008 köptes över 2500 läroböcker i ljudform av Celia, vilket är över 70 procent mer än 2007. - Under början av 2009 har tillväxten varit fortsatt kraf-

tig, och det ser ut som om hela året när upp till minst liknande tillväxtsiffror som senaste år, menar Kuusela.

I Celas urval av läroböcker i ljudform finns nästan hälften av grundskolans läroböcker och en stor del av gymnasiets kursböcker. Man försöker producera nya böcker proaktivt så att det finns tillgängliga genast vid beställning. Läroböckerna i ljudform kostar 18-26 euro. De levereras på CD-skiva och man kan lyssna på dem exempelvis med hjälp av datorns läsprogram. Talböcker kan också användas parallellt med den tryckta versionen och får endast användas av sådana skolelever och studerande för vilka det är svårt eller omöjligt att läsa tryckt text. Förutom läs- och inlärningsvärigheter kan exempelvis synskada eller motoriska störningar vara ett skäl för användning av talböcker.

Källa: www.celia.fi

Fakta

Celas talläroböcker

Alla skolelever och studerande som inte kan läsa tryckta böcker kan använda Celia-bibliotekets läroböcker. För att bli kund på Celia krävs ett expertutlåtande över läshandikappet. Handikapp kan t.ex. vara en synskada, läs- eller skrivsvårighet eller en muskelsjukdom. Utlåtandet kan skrivas av en speciallärare eller yrkesperson inom hälsovården. Som läshandikapp räknas inte att personen har något annat modersmål än finska eller svenska. Celia producerar läroböcker i ett lätt tillgängligt format. Förutom tal-, punkt- och elektroniska böcker består vårt utbud även av reliefbilder och reliefkartverk.

Text: Helena Forsgård

Bild: Helena Forsgård och Sture Mattsson

Deltagarna är eniga

Kaffepausen är bäst under naturpromenaden

En del simmar, går på discobowling och gymnastik. Andra ser på bio, deltar i datakurser, går på naturpromenad eller träffas på Sportbaren över en pizza. Ålands omsorgsförbund ordnar en rad olika fritids- och semesteraktiviteter för vuxna med förstånds-handikapp och det är populärt. Nästan samtliga inskrivna deltar regelbundet i någon eller några av aktiviteterna.

Det är en vacker lördag i oktober. Höstsolen lyser mildt och vid Ålands museum i Mariehamn samlas alla som anmält sig till dagens naturpromenad. 18 namn finns på listan och en del kommer till museet på egen hand, andra får skjuts av anhöriga eller av färdtjänst. När alla har kommit vandrar man i väg. Målet är campingplatsen Gröna Udden som ligger cirka en kilometer från museet. En del vill gå snabbt och tar tåten, andra vill gå helt för sig själva medan några helst går hand i hand med någon av ledarna och pratar om ditt och datt. Väl framme vid campingen, som ligger vid en havsvik, vankas promenadens höjdpunkt – kaffe med tilltugg!

Henrik Dahlström trivs på naturpromenaden där man tar kaffepaus vid stranden.

– Jo visst, fikapausen är bäst och i dag får vi ha bulle med eftersom det är kanelbullens dag i morgon. Annars ska vi ha smörgåsar, berättar en av deltagarna Maria Sjöberg.

Regeln är enkel – deltagarna tar fikabrödet med sig själva medan ledarna har kaffe som bjuds åt alla.

Efter en dryg timme är gruppen tillbaka vid museet och senare på dagen ordnas både simning och en träff på Sportbaren och åtminstone en av "naturvandringarna" ska både simma och besöka baren innan dagen är slut.

Enligt önskemål

Sture Mattsson är ansvarig handledare för fritids- och semesteraktiviteter vid Ålands omsorgsförbund. Han anställdes 2001 då förbundet beslöt att ordna aktiviteterna i egen regi istället för att som tidigare köpa dem av föreningen DUV, De utvecklingsstördas väl. I målsättningen heter det bland annat att man ska erbjuda personer med utvecklingsstörning en meningsfull fritids- och semesteraktivitet enligt deras önskemål, behov och förutsättningar.

– Jag fick fria händer att lägga upp programmet och försöker se till att vi har en bra blandning så att alla ska hitta något som intresserar just dem. Jag försöker också

hänga med i den tekniska utvecklingen, på senare år har vi arbetat en del med film och jag drar datakurser där vi bland annat ägnar oss åt bildbehandling, säger han.

De filmer som hittills gjorts finns på nätet på You Tube. Leta på 51sture om du vill se dem!

Sjunger tillsammans

Aktiviteterna är omtyckta. I fjol deltog 75 av 86 inskrivna klienter i någon eller några av de programpunkter som erbjuds och man registrerade över 4.700 timmar totalt. För fritiden finns en rad stående aktiviteter. En titt i listan för oktober visar att man kan gå på disco-gymnastik eller discobowling, man kan följa med på en stadspromenad varje tisdag eller gå på musikcafé där man sjunger tillsammans. Bio, simning och Julius hatt finns också på listan. Det sistnämnda är ett spel där man har påsar i de åländska färgerna blått, gult och rött som man ska kasta i en hatt och den som får i flest har vunnit.

– Det är ett spel där man samtidigt tränar många viktiga moment – färgkunskap, koordineringsförmåga och avståndsbedömning, säger Sture Mattsson.

En klassiker

En del av aktiviteterna ordnas i omsorgsförbundets olika lokaler, andra ute i samhället. Stadspromenaden där man även tar med rullstolsburna brukar sluta på ett kafé och simningen sker i Mariehamns badhus Mariebad.

– Simningen är populär, i bassängen får man utlopp för sitt rörelsebehov och ett 20-tal brukar vara med. En del är mycket duktiga och vill lära sig olika simsätt, för andra handlar det mer om att bli vattenvana, säger Mattsson.

Två gånger på hösten och två gånger på våren träffas

de som vill på Sportbaren i Mariehamn. Då umgås man, ser på någon sportsändning på storbildsteven, tar en pizza och en alkoholfri drink. En verklig klassiker inom fritidsverksamheten är orkestern Husbandet som funnits över 30 år. Några av medlemmarna har spelat nästan lika länge, andra har kommit och gått.

– Husbandet övar varje vecka under ledning av Kaj Backas. Bandet spelar mest rock men gör även egna låtar.

Fritidsverksamheten har relativt nyligen investerat i ett hemmabiosystem och visar film ett flertal gånger under hösten.

– Det blir bland annat gamla stumfilmer med Buster Keaton och Charlie Chaplin där kroppsspråket är talande och där avsnitten är ganska korta. I höst visar vi också Mamma Mia som innehåller medryckande musik.

Under sommarmånaderna erbjuds ett semesterprogram med dels längre utflykter, dels dagsaktiviteter på Åland. I somras ordnades bland annat en tredagarskryssning till Visby och Riga, tre dagsutflykter till ett bilmuseum i Sverige och några campinghelger i stuga på Åland.

Små grupper

I år finns 60.000 euro i budgeten för fritids- och semesteraktiviteter, i den summan ingår även lönen för den ansvariga ledaren.

– Det finns utrymme att göra en hel del för pengarna och det blir mer effektivt att ordna aktiviteterna i egen regi. På Åland har vi ganska små grupper och det är en fördel, arbetet blir mer hanterligt. Aktiviteterna på fritiden ska ske utan stress och press och allt är frivilligt. Jag tycker att vi har lyckats när deltagarna skrattar och har roligt, säger Mattsson.

Fakta

Ålands omsorgsförbund är ett kommunalförbund som ordnar boende, daglig verksamhet och fritids- och semesteraktiviteter för barn och vuxna med utvecklingsstörning. Dagverksamhet ordnas vid olika enheter, Hildas hus, Butik Unik, Kometen och Nova i Mariehamn och Godby dagcenter/Lunden i Finström. Även integrerat arbete på den öppna arbetsmarknaden ingår i verksamheten. Tre olika boendeformer erbjuds: gruppboende, korttidsboende och lägenhetsboende. Ålands omsorgsförbund har cirka 100 anställda och en budget på 7 miljoner euro.

Under sommaren brukar omsorgsförbundet göra dagskryssningar till någon av de åländska skärgårdskommunerna och då ingår en färjresa. En av deltagarna var Olle Virtanen. ➔

Naturvandringarna traskar över bron till badön Lilla Holmen i Mariehamn och går sedan vidare mot campingplatsen Gröna udden. Till vänster om ledaren Sture Mattsson i tåten går Ulla-Britt Karlsson och till höger Gill Björklöv. I vit jacka bakom dem går Harry Mäkilä. ➔

Text & bild: Thomas Rosenberg

Morgonkaffe och en smula hopp

– Diakoni som fungerar

Morgonkaffe, sällskap, en tidning och en smula hopp. Vem blir inte varm i själen av sådant? Och det är exakt vad Lovisa svenska församling har velat med initiativet Öppet morgonkaffe. Varje torsdagsmorgon öppnar man dörren till Tikva, den nyrenoverade källarvåningen under församlingsgården i centrum av Lovisa. Här fanns tidigare en klädaffär, men fungerar nu som utrymme för de båda församlingarna, den finska och den svenska.

Så fort jag stiger in i lokalen känner jag doften av kaffe, och hör sorlet av röster, glada skratt. Ett tiotal personer sitter bänkade runt borden, med kaffekopp och tilltugg. Några av dem är anställda vid församlingarnas kans-

lier en trappa upp. De två Lovisaförsamlingarna bildar en samfällighet, som för övrigt från årsskiftet uppgår i en större samfällighet bestående också av församlingarna i Pernå, Liljendal och Strömfors. Tikva, som det nya utrymmet kallas, är hebreiska och betyder hopp. Det är något som i hög grad också genomsyrar de morgonkafferna sedan början av hösten regelbundet arrangerar.

”Maailman paras mummi”

En av de nöjda besökarna är Brita Schüller. Hon har hela sitt yrkesverksamma liv arbetat som idrottsinstruktör, längst tiden i Esbo, men är numera pensionerad. Till Lovisa kom hon för fem år sedan, och trivs utmärkt eftersom hon uttryckligen ville bo i ett mindre samhälle.

Att Brita hittat den nya träffpunkten är inte svårt att förstå, hon är social, utåtriktad och har lätt för skratt,

och vi invecklar oss snabbt i en livlig diskussion om allt mellan himmel och jord. Utöver idrotten har arbetet med både ungdomar och äldre alltid varit viktigt för henne. Det räckte inte länge för henne att också i Lovisa få kontakt med ungdomar som behövde trygga vuxenkontakter. Hon tog dem helt enkelt hem till sig.

– Som mest hade jag nio ungdomar. I gästboken står det ”maailman paras mummi”.

En annan grupp hon ömmar för är seniorerna, som hon gärna instruerar i seniorsittdans, dvs. rörelser man gör sittande på en stol, till musik. Hon är diplomledare, och har alltså rätt att utbilda andra ledare. Repertoaren är imponerande, hela 250 olika danser.

Tanter med ömma tår

Hon skulle gärna syssla också med seniorvattendans men har ännu inte lyckats med det, bl.a. för att det finns

så få simbassänger i Lovisa. Men det blir kanske bättre eftersom staden börjat planeringen av en ordentlig sim- och allaktivitetshall. Som utbölling har det för Brita inte varit helt lätt att komma in i småstadens etablerade och slutna cirklar.

– Jag har erbjudit mina tjänster i olika föreningar, men det finns ofta tanter som inte vill att man trampar dem på tårna, konstaterar hon med ett skratt.

Brita gillar morgonträffarna i Tikva. ”Man får ju inga verkliga vänner på krogen”. Men här, här är det lätt att knyta kontakter.

– Jag gillar det, men församlingen skulle kunna ge mig en väckarklocka så jag hinner i tid till morgonkaffet! tillägger hon och skrattar hjärtligt.

Lätt att sticka sig in

En annan av gästerna är Annel Nyman. Hon är här för tredje gången, och har nu också lockat med sig Birgit Packalén. Annel är glad över att det finns ett ställe som detta, eftersom hon bor ensam sedan hon flyttade till Lovisa från Lapträsk för elva år sedan.

– Det är så trevligt att sticka sig in här och träffa andra när man är ute på stan på olika ärenden.

Det är just så det Öppna morgonkaffet är tänkt att fungera, dit man spontant kan komma för att ta en kopp te eller kaffe, träffa bekanta, kanske prata med någon av de anställda. Tikva ligger ju i församlingsgården, vilket gör det behändigt för de anställda att sticka sig in på morgonkaffe.

Också de anställda passar på att ta en kopp kaffe, läsa morgontidningarna och prata med kolleger och besökare. Fr.h. Tord Carlström, diakonipräst, Ann-Mari Karlsson, ungdomsarbetsledare och Riitta Buddas, diakonistuderande.

St Klara församling en förebild

Eldsjälen bakom träffpunkten är Martina Kastrén, församlingens diakonissa.

– Det har varit som ett böneämne för mig under många år. Jag har haft en klar vision om det, och bett om att bli hörd. För jag har länge funderat på hur vi kan nå människor. Diakoni är ju att finnas där nöden är som störst. Det är kärlek till nästan det handlar om, och att visa det i handling.

Inspirationen fick Martina i Stockholm och St Klara församling, som ju blivit känd för sitt sätt att sänka tröskeln för dagens vilnsa storstadssjälar. Man bjuder t.ex. på andlig och lekamlig spis på Sergels torg, det pulserande torget mitt i Hötorgscity. Och även om Lovisa inte är Stockholm vill Martina förverkliga något av detta också här.

– Jag kan riktigt se framför mig soppanonen på Lovisa torg, säger hon entusiastiskt.

Hon berättar att man hittills har väntat på ett lämpligt utrymme, och det centrala läget. Och nu fick man det, i samband med att församlingsgårdens källarvåning blev ledig och iståndsattes för församlingens behov.

Namnet ”Öppet morgonkaffe” är tillsvidare provisoriskt, men själva formatet har varit klart från första början. Med betoningen på öppet, dvs. tröskeln skall vara så låg som möjligt. Morgontiden är också viktig, och att det är regelbundet. Man har hittills haft öppet fyra gånger, så det är ännu ganska nytt. Erfarenheten har varit uppmuntrande, även om det i en liten småstad som Lovisa inte alltid är helt lätt att öppet visa att man kanske känner sig ensam och i behov av sällskap.

– Första gången kom det bara någon enstaka gäst, men antalet har ökat stadigt. Varje gång har det kommit någon som inte varit med förut, medan de som varit med tidigare har kommit på nytt.

Ett svenskt rum

Det öppna morgonkaffet är den svenska församlingens initiativ och man har hållit

fast vid att det är svenska som gäller. Samfälligheten är ju tvåspråkig och den finska församlingen något större än den svenska. Det blir alltså något av ett språkbad för de finskspråkiga och den möjligheten är synbart uppskattad. Också i övrigt är det tydligt att de anställda gärna sitter ner en stund. Det ger en möjlighet till avslappnade samtal både med kolleger och besökare. Och omvänt: många av besökarna uppskattar möjligheten att växla några ord med de anställda. Det är ju betydligt trevligare över en kopp kaffe än över disken i kansliet en trappa upp.

– Också vi anställda måste må bra, annars kan vi inte hjälpa andra, konstaterar Martina med eftertryck, lång erfarenhet som hon har av församlingsarbete.

Också Riitta Buddas är glad över initiativet. Hon utbildar sig till diakon vid yrkeshögskolan Diak i Träskända, och fullgör som bäst en åtta veckors praktikperiod vid församlingarna i Lovisa.

– Det är viktigt att komma igång på morgonen och att komma upp ur sängen. Och för den som mår dåligt är det så lite som behövs. Redan några vackra ord kan betyda mycket.

”Det här är diakoni!”

Även om vi alltså befinner oss i församlingens utrymme, och man inte sticker under stol med det, lyser den religiösa rekvisitan med sin frånvaro.

– Han finns med oss ändå, säger Martina Kastrén. I den diakonala verksamheten skall det vara enkelt. Och gärna vara hälsosamt i matväg, såsom semlor och frukt. Och inte bara kaffe, bulla och kex, som det gärna vill bli.

Och hälsosamt är det man dukat upp: semlor med pålägg, frukter etc. Och eftersom man befinner sig i samfällighetens egna utrymme, och personalen ställer upp på arbetstid, har man inga egentliga utgifter för vare sig hyror eller löner. Det är alltså en billig verksamhet. Men värdet är desto större. Eller som kyrkoherden Henrik Weckström entusiastiskt uttryckte det: ”Det här är diakoni!”.

Brita Schüller är redan stamgäst på morgonkaffet. En dam med humor, och lätt för skratt.

Och det går inte att ta miste på: det öppna morgonkaffet har varit ett lyft inte bara för besökarna utan också för Martina och hennes kolleger i församlingen. Verksamheten söker ännu sin form, men har redan visat sig fungera. Det är ju, som både Martina Kastrén och Riitta Buddas konstaterar,

omöjligt att rädda hela världen. Men i sin näromgivning kan man göra en hel del.

– Redan om jag räddar en människa är jag nöjd, säger Martina med eftertryck. En människa som väntar på nästa torsdagsmorgon.

Församlingsgården i Lovisa, med det nyrenoverade utrymmet Tikva i bottenvåningen, under gatunivå.

Det går inte att ta miste på Annie Boströms entusiasm när hon talar om nätverket Föräldrakraft. Glad och stolt visar hon logon, som är i rött och gult; själva bilden i gult för kreativitet och namnet i rött som symbol för kraften. Det blev en lång och givande diskussion när vi möttes en vacker sommardag i Stockholm.

Text: Christina Lång
Bilder: Christina Lång, Monica och Mika Björkell-Ruhl samt privat.

FÖRÄLDRAKRAFT

Nätverket Föräldrakraft i Sverige är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening, vars ändamål är att stötta, stärka och sammanföra föräldrar till döttrar och söner med funktionsnedsättning. Initiativtagare och eldsjäl är Annie Boström, som grundade den första föreningen i sin hemstad Nyköping. Efter att ha åkt runt och berättat om den har hon lyckats inspirera flera att bilda liknande nätverk och när fem föreningar registrerat sig är avsikten att bilda ett förbundet. Receptet för framgången är att föräldrarna får delta med sina unika och viktiga erfarenheter och kunskaper. Tillsammans stöttar de varandra och arbetar för att förbättra sin situation.

Nätverket vill i första hand ge anhörigstöd. Oavsett typ av diagnos hos barnen har föräldrarna en liknande situation, både känslomässigt och rent praktiskt, speciellt i kontakterna med tjänstemän och beslutsfattare. I nätverket kan man ge och få tips, förmedla kontakter och dela sina erfarenheter. Eller bara finnas till som en person som precis förstår hur det är. Alla är i olika faser och har olika behov beroende på barnets ålder. Fokus varierar från skolsituationen till boende och arbete. Det man inte är nöjd med kan nätverket med gemensamma krafter försöka förändra genom att ställa krav på myndigheter, politiker och hälsovård i regionen. Till hjälp har man en jurist som bistår med att formulera olika skrivelser. I nätverket är föräldrar till barn med neuropsykiatriska diagnoser, förutom de så kallade bok-

stavs barnen, barn med dyslexi, autism eller asperger. Dessutom har föräldrar till barn med Downs syndrom kommit med.

Utbildning livsviktig
Annie Boström talar ur egen erfarenhet. Hennes son med diagnosen ADHD har på flera ställen blivit missförstådd och halkat ur normala mönster. Hon vet hur jobbigt det är att tampa med personal som inte förstår eller kan sätta sig in i familjens situation. Därför känns de här grupperna så angelägna. Utgångspunkten i verksamheten tar fasta på vad föräldrarna behöver. Framst vill de öka självkänslan för att föräldrarna ska klara av att stå på sig. En annan angelägen fråga är hur föräldrarna ska orka. De flesta har i stort sett samma problem med bristande resurser och stelnade attityder. Många föräldrar har

känt sig kränkta i kontakterna med dem som finns till för att hjälpa. Bemötande är en aktuell fråga. En av visionerna är att föräldrarna ska vara med i beslutsprocessen som rör barnet. De anställda ska ha föräldrarnas tillit och också ha den erfarenheten. Nätverket ordnar grupper för föräldrar i förebyggande syfte. Gruppen träffas minst åtta gånger, varannan vecka, då föräldrarna får arbeta med sig själva och sina känslor och behov. Pappor och mammor träffas i separata grupper för att kunna ta fram andra frågor. För båda gäller att lära sig tänka positivt och öka självkänslan och bejaka och tillfredsställa sina egna behov i samspelet med andra. Ledaren har erfarenhet av självhjälpsgrupper. Annie Boström planerar också att skapa diskussionsforum på Facebook.

Text: Christina Lång

En sked för morbror fred – en liten bok om ett stort ämne

Jenny Jejlid har skrivit en bok om hur det är att växa upp som lillasyster till en autistisk och utvecklingsstörd bror. Det är en häftig bekännelse om hat, skuld och skam, men också om kärlek och vägen vidare. Det finns människor som frågat hennes mamma om hur hon stod ut med att dottern skrev om sin familj.

Ja – livet är inte alltid så enkelt, men jag tycker att Jenny skrivit ärligt och balanserat om sin bror. OCH – jag respekterar hennes syfte – att hjälpa andra syskon att sätta ord på upplevelser.

Hon skriver ju också senare i boken om att nu då hon fått egna barn förstår hon mera om föräldraskap – att ingenting är så enkelt som att bara välja. Det är jag tacksam för att hon tar upp också, säger mamma Maud.

Fred tillhör den första generationen utvecklingsstörda som har växt upp hemma. Det var tungt för familjen och lillasyster kom ofta i kläm. Hon blev tidigt vuxen och hon fick ständigt vara på vakt mot sin bror som på ett ögonblick kunde välta ner alla blomkrukor eller dra henne i håret. Många gånger hatade hon sin bror och ville ofta att han skulle försvinna.

Så här skriver hon: *"Jag hatade Freds höga skrik, hans blöta fingrar i mitt hår, hans hysteriska skrattanfall utan synbar anledning. Jag hatade hur kladdig han blev när han åt och hur illamående jag blev av att se honom sitta där och söla. Jag hatade att aldrig kunna ta hem kompisar för att min bror hela tiden fanns där och gjorde anspråk på all uppmärksamhet."*

Att skriva upplever Jenny som terapi och hon ger också förslag till stöd för syskon och frågor för syskon och föräldrar att diskutera. Hon tror att hon hade blivit hjälpt av att få tala med någon annan vuxen eller av att ha fått träffa andra syskon.

Boken har getts ut av Ord och Tanke Ab.

Text: Christina Lång

Ny verksamhet på svenska

För elva år sedan bildades Autismsätiö-Autismstiftelsen för att stöda personer med olika neuropsykiatriska diagnoser, så som autism, ADHD, Asperger eller Tourettes syndrom och deras familjer.

I början av år 2009 anställdes Diana Cavonius som utvecklingschef för svenska tjänster. Hon har sedan tidigare lång erfarenhet från ADHD-centret. Som enda svenskspråkiga är det många uppgifter som lagts på hennes axlar, det gäller att vara initiativtagare, utvecklare och också den som verkställer. I praktiken handlar det mycket om uppsökande verksamhet eftersom fältet inte tidigare kartlagts.

Cavonius stöder familjerna med handledning. Hon träffar antingen klienten, föräldrarna eller syskonen. Hon har konstaterat att syskonen gärna kommer för de kan känna irritation när de upplever att föräldrarna varken orkar eller kommer att tänka på hur de kan informera syskonen rätt. När man som syskon förstår orsaken minskar risken att man tycker föräldrarna är orättvisa eller att man börjar avsky sitt handikappade syskon. Förutom handledningen har hon i höst startat två föräldragrupper, där hon arbetar med ett familjeterapeutiskt perspektiv. Alla familjemedlemmar är viktiga, ska respekteras och beaktas, säger hon. I föräldragrupperna som samlas 5-10 gånger ges information och handledning i frågor som familjerna ser som problematiska. Genom att diskutera och dela sina erfarenheter får föräldrarna styrka och får samtidigt bättre färdigheter att klara av vardagen. Som gruppsvarig fungerar Cavonius som i samråd med

deltagarna väljer tema medan hon står för informationsbiten och ger sakkunskap på ett allmänt plan. Hon är igångsättaren som sköter de praktiska arrangemangen och i diskussionerna ser till att alla får muntur. Det kan vara knepigt ibland för tiden tar ofta slut för snabbt.

De två grupperna, en i Esbo och en i Helsingfors är gratis för deltagarna tack vare bidrag från respektive städer. Autismstiftelsen ansöker om bidrag även för nästa år och Cavonius hoppas på en fortsättning. Hon poängterar att barnet inte behöver ha diagnos utan det räcker med symptom. Till gruppen i Helsingfors kan ännu komma flera deltagare för den fortsätter i oktober och november.

I början av år 2010 arrangeras en neuropsykiatrisk coachutbildning. Den riktar sig till fackfolk; psykologer, terapeuter och lärare som får undervisning i neuropsykiatri och hur man konkret kan hjälpa klienterna klara sig i vardagslivet, t ex läxläsning eller hur hantera pengar mm.

Närmare upplysningar om handledning, föräldragrupper och coachutbildningen fås per e-post: diana.cavonius@autismisaatio.fi, tfn 044-5477883

Alla familjemedlemmar är viktiga, ska respekteras och beaktas

Diana Cavonius är utvecklingschef på Autismstiftelsens svenska tjänster.

Text: Christina Lång

BAMSE

– stödgrupp för föräldrar med specialbarn

Monica Björkell-Ruhl är mamma till knappt två år gamla Mikael. När han var två dagar upptäcktes ett biljud i hans hjärta. I praktiken var det tre stora hål och vid fyra månader opererades hans hjärta. Hans lindriga epilepsi hålls under kontroll med medicin men han är mycket infektionskänslig och har ofta varit sjuk. Hjärtfelet kan ha berott på en kromosomavvikelse och det är ännu osäkert hur hans utveckling kommer att gå framåt. Den diagnosen är helt unik för ingen annan i hela världen har fått densamma.

Föräldrarna hade en känsla av att inte passa in i färdiga grupper men hade ett stort behov av att få träffa andra familjer. Monica tog då kontakt med Svenska familjecentret i Helsingfors, som sände ut info till sina daghem och skolor om att det bildas en grupp för föräldrar som har barn med ett brett register av diagnoser. Barnen skulle helst vara under skolåldern.

ÄNTLIGEN utbrast de föräldrar som deltog i den första träffen i mars 2009. Fem familjer hade hörsammat kallelsen och de flesta hade läst artikeln i Kyrkpressen. Familjerna möts regelbun-

det en gång i månaden och glädjande många pappor är med. Diskussionerna är livliga för tidigare har man gått omkring med sina egna tankar. I gruppen får man vädra dem och andra förstår upplevelsorna kring att ha barn med olika behov; allt från Mikael avvikelse till barn med Downs syndrom. Gemenskapen är stark när alla vet hur det kan vara när man är ständigt bunden och kanske inte fått sova på flera nätter. Man kommenterar, tipsar och stöder varandra i olika frågor. På våren hade gruppen besök av en lite längre hunnen förälder och i höst satsar man på en föreläsning om parrelationer. I somras samlades gruppen hemma hos en familj. I den deltog också syskonen.

Eftersom intresset varit stort även i andra delar av landet har man startat ett FORUM på nätet. Där diskuterar man olika teman. Andra kan gå in och kommentera och tipsa, tex om litteratur i ämnet. Ca tolv familjer är aktivt med. De kan också lägga in foton på sina barn.

Idag vill Monica Björkell-Ruhl utveckla verksamheten med föreläsningar och få med flera deltagare. För det skulle behövas utrymmen och hjälp med koordineringen. Med sitt arbete har hon en dröm om att kunna förbättra krishjälpen redan på sjukhuset när det föds ett barn med diffusa symptom. Speciellt borde personalen

Monica och Mikael.

på barnrådgivningen få mera beredskap att möta föräldrar som fött barn med specialbehov. Hon vill att andra föräldrar ska få ett bättre mottagande än vad hon själv fick och berättar exemplet med hennes syster som födde sitt barn ungefär samtidigt på samma sjukhus som hon. Systemen fick delta i en kartläggning om mammors depressioner efter graviditeten. Monica anser att hon och andra mammor med specialbarn också borde ha fått vara med. Efter ett halvt år hade hon mod att aktivt fråga efter psykologhjälp och förundrar sig över att man själv ska ta reda på allting och sedan förstå att begära om det. Hon anser också att hon tidigare skulle ha behövt den hemservice hon nu får två eftermiddagar i veckan. När man har ett barn som kräver ständig tillsyn och regelbunden medicinering och många terapier orkar man som förälder inte annat

än leva i nuet och försöka få vardagen att löpa en dag i taget.

– Det är en process som ska kunna göras lindrigare, anser Monica.

Själv är hon uppriktigt glad över att nyligen ha fått vara med om ett par dagar som Röda Korset ordnat för anhörigvårdare. Där bjöds både på föreläsningar och avslappning.

När hon tänker tillbaka på den första tiden känner hon ännu ilska för att hon inte fick veta att det finns stöd att få. Det finns fortfarande brister, t. Ex. vetskapen om service på svenska. I Bamsegruppen har man kommit överens om att jobba för att andra nyblivna föräldrar inte ska behöva lida lika mycket som de gjort.

Mera information kan fås per e-post: monicabjorkellruhl@gmail.com

Text: Cajsa Björkman

Claes Anderssons memoarer fascinerar

Varje slag mitt hjärta slår – anteckningar från mitt liv. Söderströms förlag.

Jag hade inte tänkt sträckläsa boken, utan skumma valda delar och sedan fortsätta under veckoslutet. Istället blev det några intensiva, berörande timmar då annat blev ogjort.

Claes Andersson börjar i barndomen med konkreta minnesbilder och övergår snart till ungdomsåren: medicinstudierna, äventyren, de mer och mindre lyckade romanerna. Redan i ett tidigt skede ser vi att det här inte är en bok om karriären, bravaderna, prestationerna. Andersson bjuder på sig själv och öppnar årligt dörren till sitt liv. Utan att bli rörigt lyckas det handla om både samhälle och politik, mentalvården, kärleken, musiken och arbetet för att försöka förbättra världen. I Anderssons egna mångåriga terapi lyfts svårigheter och mönster fram; bland annat den ibland för stora spelivern. Andersson konstaterar befriande att terapin lärt honom att vi människor aldrig blir 'klara', och att livet inte är svartvitt. I avsnitten om kärleken möter vi den allmänmänskliga längtan efter kärlek och samhörighet. Liksom svårigheterna med att leva i parförhållande – trots att man är expert på människans psyke. Idag lever Andersson med sin partner sedan många år, också detta beskrivs i en stillsamt glad anda.

Läsaren möter tidiga erfarenheter av arbetet i mentalvården, från sommararbetet i Sverige till åren i södra Finland. Genom åren står psykiater Andersson bergfast på patientens sida, och verkar på riktigt förstå hur det kan vara att må verkligt psykiskt dåligt. Beskrivningar av hur de viktigaste samtalen med patienter ofta skedde i psykvadlingens röktrum, inte på mottagningen. Vi möter också den kvinnliga patienten som varje dag i timtal vrålar ut sin frustration, för att hon bara måste göra det, konstaterar Andersson enkelt. Varje slag mitt hjärta slår innehåller i all sin vardagsrealism också mycket humor: bland annat i berättelserna om ungdomsåren och senare om samvaron mellan de färgstarka människorna i ett 'sommarstugekollektiv'.

Också politik

Vi får en liten historisk inblick i Finland politiskt och samhälleligt (Andersson är född 1937). Före tiden i riksdagen var Claes Andersson bland annat med och kämpade för hemlösas rättigheter. I den senare delen av boken får vi en skildring av det politiska klimatet och konflikterna i början av 2000-talet. Mot slutet av boken delges vi tankar kring författarens hälsoproblem, och medvetenheten om döden. Samtidigt är glädjen över livets små njutningar hela tiden närvarande. Boken är skriven på ett lättfattligt sätt, utan att ha

ett banalt språk. Händelser återges inte kronologiskt, vilket gör det extra intressant för just så 'spretigt' färdas ju våra tankar och associationer. Memoarerna är utlämnande utan att frossa i misslyckanden och svagheter. Vissa saker måste man få behålla för sig själv, konstaterar Andersson utan att förneka att också han gjort misstag. Bokens upplägg är luftigt, då kapitlen är korta och indelade i flera stycken. I likhet med flera recensenter konstaterar jag att stavfelen är onödigt många; något man borde ha hunnit rätta till före publicering.

Psykiatern, poeten, politikern, jazzmusikern Andersson visar att även experterna – också de som 'kan' människans psyke – är vanliga människor med fläckar. Den som läser *Varje slag...* får kanske snarare en ökad respekt för människan sådan hon är. Man kan blotta sina svagheter utan att tappa människors förtroende. Ändå, vill jag påstå, har säkert Andersson större självinsikt än många av oss. Boken tilltalar framförallt för att den andas ödmjukhet: inför livet, inför den egna personen, inför arbetet, inför människomötena. Claes Andersson har upplevt en hel del, och verkar vara – eller ha blivit – en tacksam realist. Ödmjuka memoarer är det inte alla dagar man läser.

I praktiken var det tre stora hål och vid fyra månader opererades hans hjärta.

Händelsekalendern 2009

Oktober

20.10 Barns tal, språk och kommunikation – Språkutveckling kl. 13–16 i Helsingfors, Parisgränden 2A, Arabiastranden. Arr: SPERES. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050-364 05 68

21.10 Cafeträff i Helsingfors kl. 18.00–20.00 på FDUV:s kansli, Vilhelmsbergsg. 11 C. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Anne Wetterhoff, 040 721 49 59, anne.wetterhoff@pp.inet.fi, www.autism.fi

21.10 Kompensatoriska program för barn och unga med läs- och skrivsvårigheter kl. 9–12 eller kl. 13–16 i Helsingfors, Parisgränden 2A, Arabiastranden. Arr: SPERES. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050 364 05 68

22–25.10 FDUV finns på Helsingfors Bokmässan. Kom och bekanta dig med lättlästa böcker, tidningar och broschyrer. LL-Center och Lärums-förlaget finns på avdelningen Den finlandssvenska boken, monter 6g23.

25.10 En naken karl, Selma Lagerlöf och annat lättläst. LL-författaren Johan Werkmäster uppträder på Totti-scenen på Helsingfors Bokmässan kl. 11.00. Intervjuare Birgitta Boucht. Arr: FDUV/LL-Center.

26.10 Liz Åkesson handleder kring läromedlet Vuxenliv kl. 10–14 i Helsingfors, Nordenskiöldsg. 18 A. Arr: FDUV/Lärum. Anmälan och mera info: Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

27.10 Liz Åkesson handleder kring läromedlet Vuxenliv kl. 10–14 Optima i Nykarleby, Åminnevägen 2. Arr: FDUV/Lärum. Anmälan och mera info: Anki Hagstrand tfn (06) 319 56 59, anmalningar@larum.fi, www.fduv.fi

28.10 Cafeträff i Jakobstad kl. 18.30 på Folkhälsan, Östanlid, 2 vån. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Sara 050 361 26 61, www.autism.fi

29.10 Kompensatoriska program för barn och unga med läs- och skrivsvårigheter kl. 9–12 eller kl. 13–16 i Helsingfors, Parisgränden 2A, Arabiastranden. Arr: SPERES. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050 364 05 68.

31.10 Bio för medlemmar i Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening kl. 11.30 på Tennispalatset. Vi ser filmen Up. Anmälan till Emelie Krogius, 040 555 96 94 (per sms), emelie.krogius@pp.inet.fi.

31.10–1.11 Syskonhelg för dem som har syskon med utvecklingsstörning. Norrvalla Folkhälsan i Vörå. Arr: FDUV. Mera info: Tina Holms, (06) 319 56 52, fduv.vasa@fduv.fi

30.10 - 1.11. FSPC:s Kurs i personlig utveckling. Pörkenäs lägergård, Jakobstad. Ansökan senast 05.10.2009. Se www.fspc.fi.

November

3.11. Barns tal, språk och kommunikation – Språkförseening och kartläggning kl. 13–16 i Helsingfors, Parisgränden 2A, Arabiastranden. Arr: SPERES. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050 364 05 68

4.11 Cafeträff i Mariehamn kl. 18.30–21.00 på Handicampen. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Marika Alm, 040 356 65 00, alm.marika@yahoo.se, www.autism.fi

4.11 Sinnesupplevelser för alla, special- och datapedagog Stina Mellberg från Sensoteket i Vasa föreläser i Vasa Arbis kl. 19.00–20.30. Arr: FDUV och Vasa arbis. Mera info av Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

4–5.11. Elevvårdsdagar – välfärd för barn och unga i Vasa, Yrkeshögskolan Novia, Wolffskavägen 33. Arr: Länsstyrelserna i Södra Finlands län och Västra Finlands län, Lärum och Utbildningsstyrelsen. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050-364 05 68

4-6.11. Quinnor på wift. Seminarium för FSS r.f.s kvinnor på liris, Östra Centrum i Helsingfors. På det preliminära programmet står besök till Arabiastranden, balansträning, fotgymnastik, vattengymnastik, information om naturprodukter, vinprovning, social samvaro. Seminariet kostar 60 euro/pers ink. program, resor, mat och logi. Seminariet är avsett för FSS r.f.s ordinarie medlemmar. Obs! De tjugo första ryms med. Anmälan: FSS kansli, tfn 09-6962 300. Seminariet ordnas av FSS Kvinnoarbetsgrupp i sam-

arbete med Folkhälsan och Svenska Studiecentralen.

5.11 Klubb för pojkar med Aspergers syndrom kl. 15.30–17.30 på Pargas församlingshem. Mera info: Mia Heikkonen, 044 518 24 72, mia.heikkonen@pp.inet.fi.

6.11. Familjekurs. Målgrupp: hörselskadade vuxna med familj (partner + max två barn). Pris: 50 euro per familj. Anmälan: sista anmälningsdag 7.9.2009. Se www.horsel.fi.

8-15.11. Blindveckan. Temat är punktskrift.

9-13.11. Punktskrift till nytta och nöje, del 2.

10.11 Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK), talterapeut Anette Nylund föreläser i Helsingfors Arbis. Arr: FDUV och Helsingfors Arbis. Mera info av Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

11.11. DUV i Mellersta Nylands föreningsmöte på Tian, Tavastvägen 10 i Helsingfors kl 18 -20. Handikappsombudsman Ulrika Krook informerar om den nya lagen. Vi har även bjudit in de ledande tjänstemän från huvudstadsregionens socialbyråer samt politiker som kan svara på hur lagen tar sig uttryck i praktiken. Välkomna!

11.11 Hur bemöta personer med Aspergers syndrom? kl. 9–17 i Neurohuset, Nordenskiöldsgatan 18 A, Helsingfors. Arr: FDUV/Finl. Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info av Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

13–15.11. Träff för föräldrar i hela Svenskfinland som har medelålders barn med utvecklingsstörning, Holiday Club, Tammerfors. Arr: FDUV. Mera info: Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

16–20.11. Grundkurs för synskadade, tvådelad, del 2.

16.11 Cafeträff i Närpes kl. 19.00–20.30 på Närpes arbetscentral. Psykolog Birgitta Nissinen medverkar. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Ulrica Nordgren, 050 323 22 98, nordulla@hotmail.com, www.autism.fi

17.11. Barns tal, språk och kommunikation – Pedagogiska råd kl. 13–16 i Helsingfors, Parisgränden 2A, Arabiastranden. Arr: SPERES. Anmälan och mera info på www.speres.fi eller 050 364 05 68.

18.11 Cafeträff i Jakobstad kl. 18.30 på Folkhälsan, Östanlid, 2 vån. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Sara 050 361 26 61, www.autism.fi

18.11 Hur bemöta personer med Aspergers syndrom? kl. 9.30–17.00 i Vasa, Radisson SAS, Hovrättsplanaden 18. Arr: FDUV/Finl. Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info av Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

20 - 22.11 FSPC:s Anhörigläger. Ruissalo Spa hotell, Åbo. Ansökan senast 23.10. Se www.fspc.fi.

22.11.2009. Höstbasar. DUV i Mellersta Nylands höstbasar kl 12 -14 i Arbetets Väners festsal (Annegatan 26). God mat, lotter, levande musik (Curre Boucht), fina pys-selsaker och mycket annat erbjuds som vanligt. Hjärtligt välkomna!

27–29.11 Veckoslutsläger för ungdomar (15-25 år) med Aspergers syndrom eller ADHD från hela Svenskfinland hålls på Norrvalla Folkhälsan i Vörå. Arr: FDUV/Finl. Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info av Tina Holms, (06) 319 56 52, fduv.vasa@fduv.fi, www.fduv.fi

27.11. Konsert i Gamla kyrkan (Lönnrotsgatan 6) i Helsingfors kl 18-19. A-Train - Jorma Katramam, Kenneth Rothe, Curre Boucht, Harri Airaksinen spelar under ledning av Pekka Leander svängiga låtar med en blandning av Gospel, Jazz och Soul. Solist är Susanna Mesä. Programblad kostar 10 euro. Konserten ordnas till förmån för DUV i Mellersta Nylands musikklubbar.

28-29.11. FSS höstmöte.

30.11 Information om handikappservicelagen kl. 17.30-20.00 på Villa Lande i Kimito. Arr: Neurologiska handikapporganisationer. Mera info: Aira Eklöf, tfn 040 545 71 44, aira.eklof@cp-liitto.fi.

30.11–6.12 Temavecka för personer med utvecklingsstörning med evenemang runt om i landet. Tema är Mentalt välmående som innefattar bl.a. förmåga att älska och arbeta, flexibilitet och självförverkligande, känsla av att vara tillfreds med livet och att vara lycklig. Mera info: Rufus Vahanen, (09) 4342 3613, rufus@fduv.fi, www.fduv.fi

December

SOS Aktuellt nummer 6 utkommer vecka 50. Deadline för material är den 2 december.

1.12 Öppet hus på FDUV:s kansli och Sensoteket i Vasa kl. 9–19, Handelsesplanaden 20 A (ingång från Fredsgatan). Arr: FDUV/Lärum.

1.12 Lättläst, vad är det och för vem? Maria Österlund och Johanna von Rutenberg, LL-redaktörer på FDUV, föreläser om lättläst på Helsingfors Arbis kl. 18.05–19.35. Arr: FDUV och Helsingfors Arbis. Mera info av Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

2.12 Cafeträff i Mariehamn kl. 18.30–21.00 på Handicampen. Arr: Finlands Svenska Autism- och Aspergerförening. Mera info: Marika Alm, 040 356 65 00, alm.marika@yahoo.se, www.autism.fi

2.12 Kärlek, sexualitet och unga med intellektuella funktionsnedsättningar. Lotta Löfgren-Mårtenson föreläser kl.8.30–12.30 i Helsingfors, Neurohuset, Nordenskiöldsgatan 18 A. Arr: FDUV. Mera info: Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

3.12 Kärlek, sexualitet och unga med intellektuella funktionsnedsättningar. Lotta Löfgren-Mårtenson föreläser kl.9–13 i Korsholm, Vuxeninstitutet, Skolvägen 1. Arr: FDUV. Mera info: Elina Sagne, (09) 434 236 15, elina.sagne@fduv.fi, www.fduv.fi

5–6.12 Steg för Stegs storträff på folkakademien i Borgå med föreläsningar, workshops, festmiddag och dans. Steg för Stegs årsmöte söndagen 6.12. Anmälan och mera info: Niklas Toivakainen tfn 040 504 37 55 eller Steg för Steg:s webbsida www.fduv.fi/stegforsteg

14.12 Allsång kl. 12-14 på Mirahuset i Vasa. Tvåspråkigt. Gratis inträde, kaffe + pepparkaka. Arr: FDUV, Vasa stad, Internationella Kultursällskapet Mira och Vänskapskortsverksamheten. Mera info: Joana Holmlund, (06) 319 56 54, joana@larum.fi, www.fduv.fi

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, GSM 044-5554388. Deadline för material till årets sista nummer 6/2009 är den 2 december. Tidningen utkommer vecka 50.